

Koncepce rozvoje Ústavu politologie FF UK na období 2022–2025

Mgr. Martin Štefek, Ph.D.

Ústav politologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy je nejstarším politologickým pracovištěm v České republice. Poskytuje kvalitní výuku v bakalářském, magisterském i doktorském stupni, vyznačuje se pozoruhodnou vědeckovýzkumnou činností, nezanedbatelnou třetí rolí i výrazným působením v rámci fakulturního života. Činnost ústavu čím dál více rezonuje v mezinárodním prostředí. Již od svého znovuzaložení v roce 1990 se pracoviště zaměřovalo na oblast politické filozofie, dějin myšlení a soudobé politické teorie. Tato profilace – v rámci českého prostředí zcela jedinečná (ovšem ve světovém měřítku nikoliv neobvyklá) – se v posledních letech výrazně posílila. Dominantními výzkumnými tématy jsou v současnosti problémy demokracie a politické identity.

Dosavadní ředitel ústavu, Mgr. Jan Bíba, Ph.D., během let 2016–2022 úspěšně zvládl celou řadu náročných a mnohdy neočekávaných úkolů. Ústav se dvakrát stěhoval (v roce 2020 z Jinonic do budovy Na Příkopě 29 a o rok později do Voršilské 1, kde – doufejme – našel svůj definitivní domov). V daném období jsme připravili tři reakreditace. V krizovém roce 2021 vedení zvládlo hospodařit s přebytkem. Na přelomu let 2021–2022 se podařilo zažehnat nebezpečí integrace studijních programů s politologickým pracovištěm na konkurenční fakultě. Vedle nutnosti řešení obtížných situací dr. Bíba v nelehké době vytvářel příznivé prostředí pro rozvoj všech členů akademické obce a posilování domácího i mezinárodního renomé ústavu. ÚPOL organizoval či spoluorganizoval celou řadu prestižních akademických událostí, kde hostil významné vědce světového významu, jako například Chantal Mouffé či Rogera Griffina.

Předkládaná koncepce na léta 2022–2025 vychází z dosavadního rozvoje; v klíčových oblastech počítá s kontinuitou.

Personální rozvoj

Personální složení je od roku 2016 stabilní. Na ústavu v současné době působí sedm kmenových akademických pracovníků na plný úvazek – dva profesoři (Pavel Barša a Vratislav Doubek), jeden docent (Milan Znoj) a čtyři odborní asistenti (Jan Bíba, Zora Hesová, Ondřej Slačálek a Martin Štefek). V rámci projektů jsou zde zaměstnáni čtyři vědeckí pracovníci. Plný úvazek

THP se od července 2022 zkracuje na poloviční. Mezi zaměstnanci dlouhodobě panují dobré vztahy. Udržení příznivé atmosféry na pracovišti bude jedním z mých hlavních cílů. Předpokládám, že stávající sestava zůstane nadále nezměněna.

Vzhledem k velikosti pracoviště (co do počtu studentů ÚPOL patří v rámci Filozofické fakulty mezi větší základní součásti) a nadstandardnímu vědeckému výkonu považuji za nezbytné v nejbližší době – ideálně již od příštího letního semestru – prosadit vytvoření nejméně jednoho dalšího plného úvazku na pozici akademického pracovníka schopného pokrýt – ve výuce i ve vědě – širší tematické spektrum. Současných sedm zaměstnanců bude v akademickém roce 2022/2023 zajišťovat výuku takřka všech povinných předmětů bakalářského, navazujícího magisterského a doktorského studia. Ve studijních programech Politologie a Politické teorie pokrýváme velmi širokou disciplinární, metodologickou, historickou a areálovou paletu – od antické politické filozofie, přes sociologii politiky, komparativní politologii, politickou historii, teorii mezinárodních vztahů, politiku ve střední Evropě, teorie nacionalismu, až k současným teoriím demokracie. Udržení vysokého standardu přednáškové a seminární výuky (vč. neustálých inovací v nabídce volitelných předmětů) se nám daří jen díky neutuchajícímu entuziasmu našich vytížených zaměstnanců, kteří jsou respektovanými odborníky v daných oblastech. Dosavadní početní stav považuji – i vzhledem k výši mezd – za dlouhodobě neudržitelný. (Například je zřejmé, že čerpání tvůrčího volna neúměrně zatíží ostatní zaměstnance.) Vytvořením dalšího plného úvazku kategorie AP2 by se ÚPOL počtem zaměstnanců vyrovnal některým menším či středně velkým pracovištím na FF; další perspektivní navýšení (aspoň na 8,5 či 9,0 úvazků akademických pracovníků) by znamenalo korekci historicky neadekvátního poměru pedagogů na počet studentů. I s vědomím nelehké finanční situace na fakultě považuji zvýšení počtu zaměstnanců za jeden z hlavních předpokladů dalšího rozvoje Ústavu politologie ve všech oblastech. Usilovat budu též o postupnou redukci administrativní zátěže akademických pracovníků. V prvním kroku proto plánuji spojení funkce sekretářky a tajemnice. Zkrácení úvazku THP z 1,0 na 0,5, ke kterému se ústav uchýlil v roce 2022, bych rád považoval za dočasné.

Ústav politologie je dlouhodobě v kontaktu s celou řadou domácích i zahraničních externích vyučujících. Pro zajištění širokého spektra volitelných předmětů budeme i nadále spolupracovat s odborníky z Akademie věd (zejm. Filosofický ústav, Ústav pro soudobé dějiny, Historický ústav) i z jiných badatelských a univerzitních pracovišť (např. Právnická fakulta UK). V případě příznivější finanční situace budeme ve větší míře oslovovat zahraniční přednášející. Chtěli bychom, aby se externisté podíleli na vedení a oponování závěrečných prací. (Za

samožřejmě považujeme honorování externích vedoucích a oponentů, čemuž byly v minulosti kladeny překážky.) Podíl na výuce v bakalářském programu budou mít též doktorandi vyšších ročníků.

Rozvoj pedagogické činnosti

Na podzim 2022 začneme s přípravou reakreditace jmenovacího řízení, která bude končit na konci roku 2023. Současné akreditace bakalářského a navazujícího studijního programu jsou platné do 10. ledna 2025. Již během příštího letního semestru zahájíme přípravy reakreditací. ÚPOL nebude vyvíjet vlastní iniciativu směrem k integraci studijních programů s politologií na FSV. Úvahy, které se v tomto kontextu v nedávné době objevovaly, nerespektují specifika a svébytný vývoj obou pracovišť. O pozici ředitele se ucházím s cílem udržet Ústav politologie jako autonomní pracoviště s vlastními studijními programy v rámci Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Proti jakýmkoliv dalším integračním úvahám svědčí zkušenosti se vznikem společného doktorského programu, který nevedl k hlubší spolupráci a obě instituce jej nadále pojmají autonomně. Doktorský studijní program, jehož absolventi se úspěšně etablovali v akademické sféře, budeme i nadále rozvíjet v návaznosti na vlastní profilaci.

Příprava (staro)nových studijních plánů bakalářského a navazujícího magisterského programu bude vycházet z interní debaty vyučujících. Výsledná podoba (zejména navazujícího magisterského) studijního programu bude reflektovat současné vědecko-výzkumné zaměření zaměstnanců ústavu. Bakalářský studijní program Politologie bude jako doposud zahrnovat základní subdisciplíny široce pojaté politické vědy (politická filozofie, komparativní politologie, teorie mezinárodních vztahů, sociologie politiky a politická historie). Navazující magisterský program Politické teorie se bude i nadále zaměřovat na teorie demokracie a problematiku politických identit. Hluboké zásahy do dobře fungujícího a atraktivního programu neočekávám.

Hodláme pokračovat v započatých spolupracích na půdě FF UK. Ústav se podílí na výuce Katedry sociologie a Katedry pomocných věd historických a archivního studia. V nedávné době byly úspěšně realizovány společné volitelné kurzy s nederlandistikou a s hungaristikou. Od příštího akademického roku bude ÚPOL navazovat výukovou spolupráci s dalšími obory na FF UK. Od podzimu 2022 budou pokračovat již započaté rozhovory o možnostech užší kooperace s Katedrou středoevropských studií.

Rozvoj vědecké, výzkumné a další tvůrčí činnosti

Zaměstnanci Ústavu politologie jsou mezinárodně uznávanými odborníky v oblastech, kterým se věnují. Rozvoj každého z nich (ať již se jedná o zahraniční pobyty, další vzdělávání, či tvůrčí práci) je podmíněn snížením zátěže plynoucí z personálního podstavu. Z nejnovějších publikací zmíním kolektivní monografii *Central European Culture Wars: Beyond Post-Communism and Populism*, kterou v roce 2021 připravili Pavel Barša, Zora Hesová a Ondřej Slačálek, či nový překlad *Vladaře* a s ním vycházející monografie *Estetické čtení Vladaře* od Jana Bíby. Již několik let se pod vedením doc. Milana Znoje podílíme na vydavatelské činnosti edice *Politeia* nakladatelství Karolinum, která se zaměřuje zejména na překlady a publikování důležitých děl současné politické teorie a politické historie (v menší míře i na publikaci původních monografií). Rozvoj této edice, která se výrazně zapsala do povědomí odborné i laické veřejnosti, by měl být důležitým příspěvkem ústavu v kultivaci odborné i veřejné debaty o politice a soudobých dějinách.

Ústav je úspěšný v grantových soutěžích a zapojování zaměstnanců do projektů. Po roce 2018 získal tři projekty GAČR a tři jeho kmenoví zaměstnanci jsou zapojeni v projektu KREAS. V současnosti je pracoviště řešitelem prestižního projektu OLIPOL a jednoho doktorandského grantu START. Jan Bíba bude od léta 2022 pracovat v projektu SYRI. V současné době jsou podány dva projekty GAČR. Rozvoj a podpora grantové činnosti bude i nadále jedním z klíčových cílů vedení (včetně projektových žádostí doktorandů).

Rozvoj vědecké a výzkumné činnosti nelze spatřovat pouze v individuálních úspěších žadatelů o granty. Účast zaměstnanců v rámci fakultního Centra strategických regionů ukazuje na potenciál, který v době výzkumu naléhavých výzev doby (válečné konflikty, environmentální krize, proměny demokracie, populismus, politický extremismus aj.) ÚPOL má. Společenskovědní background a zaměření zaměstnanců skýtá možnosti dalších podobných kooperací v rámci FF UK. Domnívám se, že výše tematizovaná potřeba utváření pracovních míst na Ústavu politologie je předpokladem nejen pro vědecký rozvoj ústavu, ale i pro příspěvek k rozvoji celé fakulty.

V letech 2024 a 2025 počítáme se zahájením habilitačního řízení dvou odborných asistentů.

Výhled dalších možných oblastí rozvoje

Důležitou součástí ústavního života jsou od roku 2016 pravidelné výzkumné semináře organizované dr. Ondřejem Slačálkem. Seminář se osvědčil jako platforma pro diskusi a kritické čtení vznikajících odborných textů zaměstnanců, vědeckých pracovníků a doktorandů. Do budoucna zvážíme možnost jeho otevření externím badatelům, případně občasné rozšíření jeho formátu. Ústav politologie připravuje či spoluorganizuje celou řadu seminářů, konferencí a veřejných debat. Jen v probíhajícím semestru zmiňme akce „Válka na Ukrajině: příčiny, důsledky, poučení“, „Hungarian Elections and the Future of Nationalist Right in Central Europe“, „Volby v Maďarsku a další úspěch národního konzervatismu“ či „Global backlash against human rights? “Anti-gender” mobilisations in the EU and in the Czech Republic“. Organizace podobných akcí bude v budoucnu probíhat ve větší míře v kooperaci se studentským spolkem POLIS, který v nedávné době připravil zajímavé akademické události.

ÚPOL bude pokračovat v budování svébytné identity a prezentovat ji více navenek. I přes relativně vysoký (a opět stoupající) zájem uchazečů o studium hodláme dále zlepšovat prezentaci ústavu. V minulých dvou letech se výrazně zintenzivnila komunikace přes sociální sítě. K prezentaci oboru, vědeckých výstupů, seminářů a dalších akcí budeme využívat i jiné komunikační kanály. V neposlední řadě se pokusíme reformovat prezentaci bakalářského, navazujícího magisterského a doktorského studia na pravidelném dni otevřených dveří. Ve spolupráci s dalšími pracovišti na Filozofické fakultě chceme výrazněji propagovat sdružené studium.

Výhled rozvoje do roku 2027

Optimistický výhled do roku 2027 pracuje s vizí pracoviště pevně zakořeněného na Filozofické fakultě. Personální rozvoj (a nezbytné navýšení počtu pracovních míst) chceme navázat na další rozvoj vědecké i pedagogické činnosti. V květnu roku 2022 se uskutečnila první jednání zástupců Ústavu politologie a Katedry středoevropských studií o přípravě společného navazujícího magisterského studijního programu vyučovaného v anglickém jazyce. Od podzimu téhož roku by měly probíhat další rozhovory a následně přípravy akreditace programu s pracovním názvem „History, Culture, and Politics in the Central Europe“ vyučovaného zřejmě od roku 2025.